

Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardid ja suunised

Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise
Euroopa Assotsiatsioon

Projekti aitas rahastada Euroopa Komisjon
haridusprogrammi Socrates raames.
Üllitis väljendab ainult autori vaateid
ja komisjon ei ole vastutav selles
sisalduva informatsiooni kasutamise eest.

ENQA raport Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardite ja suuniste kohta

Üllitist saab alla laadida ka ENQA veebisaidilt:

<http://www.enqa.net/bologna.lasso>. Seda saab tasuta ka ENQA sekretariaadist (kontaktand-
med on tagakaanel).

© European Association for Quality Assurance in Higher Education, 2005, Helsinki

Üllitist võib väljaandja loata fotokopeerida või muul viisil paljundada.

Kaanekujundus: Jussi Hirvi / Green Spot Media Farm

Küljendus: Anja Kauppi / Pikseri Julkaisupalvelut

ISBN (paberväljaanne): 952-5539-04-0

ISBN (pdf): 952-5539-05-9

ISSN: 1458-1051

Printed by Multiprint
Helsinki, Finland 2005

Eessõna

19. septembril 2003. aastal vastuvõetud Berliini kommünikees esitasid Bologna deklaratsioonile alla kirjutanud ministrid üleskutse Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Euroopa Võrgustiku (ENQA, *European Network for Quality Assurance in Higher Education*) “liikmetele koostöös EUA, EURASHE ja ESIBi liikmetega” välja töötada “kvaliteedikindlustuse kokkuleppelised standardid, kord ja suunised” ning “leida viis, kuidas tagada kvaliteedikindlustuse ja/või akrediteerimise asutuste või organite asjakohane väliseksperthinangu süsteem (*peer review system*) ning 2005. aastal esitada töö tulemused Bologna kontrolligrupi kaudu ministritele”. Ministrid soovisid, et ENQA võtaks arvesse “teiste kvaliteedikindlustuse ühingute ja võrgustike arvamusi ning kogemusi”.

Käesolev raport on vastus eelnimetatud mandaadile ja selle on heaks kiitnud kõik kommünikees nimetatud organisatsioonid. Ühine arusaam saavutati tänu koostöö ja vastastikuse austuse õhkkonnas toimunud aruteludele. Seepärast soovin ENQA liikmete kõrval tänada ka EUA, EURASHE ja ESIB liikmeid konstruktiivse ja väärtusliku panuse eest.

Raport on mõeldud Euroopa haridusministritele. Eeldame siiski, et raport leiab kõrghariduse kvaliteedikindlustusest huvitatute seas laiemat kasutust. Neile lugejatele on raport loodetavasti kasulik ja inspireeriv.

Tuleb rõhutada, et raport on vaid esimene samm pikal ja ilmselt pingutaval teel, et kehtestada kvaliteedi ja selle kindlustamise ühised põhiväärtused, ootused ja hea tava, mis leiaksid kasutust kogu Euroopa kõrgharidusruumis. Berliini mandaadiga alustatud tuleb edasi arendada, kuni kvaliteedikindlustus toimib kogu Euroopa kõrgharidusruumis. Kui see suudetakse lõpule viia, saavutatakse ka paljud teised Bologna protsessi eesmärgid. Kõik töös seni osalenud soovivad kordaminekule kaasa aidata.

Christian Thune
ENQA president
Veebruar 2005

Sisukord

	Kommenteeritud kokkuvõte	5
1	Taust, eesmärgid ja põhimõtted	9
2	Euroopa standardid ja suunised	11
	Standardite ja suuniste taustteave	11
	I ja II osa sissejuhatus: Kõrghariduse sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised	12
	I osa: Kõrgkoolide sisemise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised	14
	II osa: Kõrghariduse välise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised	17
	III osa sissejuhatus: Välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardid ja suunised	20
	III osa: Välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardid ja suunised	21
3	Kvaliteedikindlustusasutuste välisekspert hinnangu süsteem	24
	Rahvusvaheline taust	24
	Asutuste perioodiline hindamine	25
	Euroopas tegutsevate välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste register	26
	Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorum	28
4	Tulevikuväljavaated ja ülesanded	29
	<i>Lisa:</i> Kvaliteedikindlustusasutuste perioodiline hindamine – teoreetiline mudel	31

Kommenteeritud kokkuvõte

Raporti koostasid Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Euroopa Assotsiatsiooni (ENQA, *European Association for Quality Assurance in Higher Education*)¹ liikmed koostöös EUA, ESIB and EURASHE liikmetega ning nõu pidades asjaomaste võrgustikega. Raport on vastus kaksikmandaadile, mille ENQAle esitas Berliini kommünikee 2003. aasta septembris, et välja töötada “kvaliteedikindlustuse kokkuleppelised standardid, kord ja suunised” ning “leida viis, kuidas tagada kvaliteedikindlustuse ja/või akrediteerimise asutuste või organite asjakohane välisekspertihinnangu süsteem”.

Raport koosneb neljast peatükist. Pärast kvaliteedikindlustuse² tausta, eesmärke ja põhimõtteid käsitlevat sissejuhatavat peatükki järgnevad peatükid kvaliteedikindlustuse standardite ja suuniste, kvaliteedikindlustusasutuste välisekspertihinnangu süsteemi ning tulevikuväljavaadete ja ülesannete kohta.

Raporti peamised tulemused ja soovitusel on järgmised:

- Kehtestatakse sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse ning välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardid.
- Euroopa kvaliteedikindlustusasutused esitavad ennast iga viie aasta järel perioodiliseks hindamiseks.
- Võimaluse korral toimub hindamine riigi tasandil, rõhutades lähimuspõhimõtet.
- Luuakse kvaliteedikindlustusasutuste Euroopa register.
- Euroopa registri komitee tegutseb kui asutuste registrisse kandmise väravavaht.
- Luuakse Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorum.

Pärast soovitude elluviimist:

- Kokkuleppeliste standardite ja suuniste kasutamine parandab kvaliteedikindlustuse järjekindlust kogu Euroopa kõrgharidusruumis.
- Kõik Euroopa kõrgharidusruumi kõrgkoolid ja kvaliteedikindlustusasutused saavad kasutada ühiseid kvaliteedikindlustuse võrdluspunkte.
- Register muudab professionaalsete ja usaldusväärsete kvaliteedikindlustusasutuste kindlakstegemise hõlpsamaks.
- Kvalifikatsioonide tunnustamise kord tugevneb.
- Kvaliteedikindlustusasutuste töö usaldusväärsus suureneb.
- Arvamuste ja kogemuste vahetamine kvaliteedikindlustusasutuste ja teiste peamiste huvirühmade (kaasa arvatud kõrgkoolid, üliõpilased ja tööturu esindajad) vahel paraneb Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorumi vahendusel.
- Kõrgkoolide ja kvaliteedikindlustusasutuste vastastikune usaldus kasvab.
- Aidatakse liikuda vastastikuse tunnustamise suunas.

---

¹ ENQA üldkogu kinnitas 4. novembril 2004. aastal muudatuse, nimetades endise Euroopa Võrgustiku ümber Euroopa Assotsiatsiooniks.

² Termin “kvaliteedikindlustus” hõlmab käesolevas raportis ka evalveerimist, akrediteerimist ja auditeerimist.

Kvaliteedikindlustuse Euroopa standardite loetelu

II peatükis esitatud kõrghariduse kvaliteedikindlustuse Euroopa standardite loetelu on asetatud siia, et hõlbustada viitamist. Loetelus puuduvad suunised. Standardid on esitatud kolmes osas ja nad hõlmavad kõrgkoolide sisemist kvaliteedikindlustust, kõrghariduse välist kvaliteedikindlustust ja välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste kvaliteedikindlustust.

I osa: Kõrgkoolide sisemise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised

1.1 Kvaliteedikindlustuse poliitika ja kord: kõrgkoolidel peab olema õppekavade ja akadeemiliste kraadide standardite ja nende kvaliteedi tagamise poliitika ja kord. Kõrgkoolid peaksid otseselt arendama kultuuri, mis tunnustab nende töö kvaliteedi ja kvaliteedikindlustuse tähtsust. Selle saavutamiseks peaksid kõrgkoolid arendama ja rakendama kvaliteedi pideva parandamise strateegiat. Kvaliteedikindlustuse strateegial, poliitikal ja korral peaks olema ametlik staatus ja nad peaksid olema üldsusele kättesaadavad. Neis peaks väljenduma ka üliõpilaste ja teiste huvirühmade roll.

1.2 Õppekavade ja akadeemiliste kraadide kinnitamine, kontrollimine ja perioodiline läbivaatamine: kõrgkoolidel peaks olema õppekavade ja akadeemiliste kraadide kinnitamise, perioodilise läbivaatamise ja kontrollimise mehhanism.

1.3 Üliõpilaste hindamine: üliõpilaste hindamisel tuleks järjekindlalt rakendada avalikustatud kriteeriume, eeskirju ja korda.

1.4 Õppejõudude kvaliteedi tagamine: kõrgkoolid peaksid kasutama abinõusid, mis neid veenaksid, et õppejõud on kvalifitseeritud ja pädevad üliõpilasi õpetama. Abinõud peaksid olema välishindamise läbiviijatele kättesaadavad ja aruannetes tuleks neid kommenteerida.

1.5 Õpiressursid ja üliõpilaste toetamine: kõrgkoolid peaksid tagama, et üliõpilastele kättesaadavad õpiressursid oleksid pakutavate õppekavade omandamiseks piisavad ja asjakohased.

1.6 Infosüsteemid: kõrgkoolid peaksid tagama õppekavade ja muu tegevuse tõhusaks juhtimiseks vajaliku teabe kogumise, analüüsimise ja kasutamise.

1.7 Avalik teave: kõrgkoolid peaksid korrapäraselt avaldama nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset ajakohast, erapooletut ja objektiivset teavet pakutavate õppekavade ja akadeemiliste kraadide kohta.

II osa: Kõrghariduse välise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised

2.1 Sisemise kvaliteedikindlustuse protsesside kasutamine: väline kvaliteedikindlustus peaks arvestama "Euroopa standardite ja suuniste" I osas kirjeldatud sisemise kvaliteedikindlustuse protsesside tulemuslikkust.

2.2 Välise kvaliteedikindlustuse menetluste väljatöötamine: enne menetluste väljatöötamist peaksid kõik vastutavad osapooled (kaasa arvatud kõrgkoolid) määratlema kvaliteedikindlustuse sihid ja eesmärgid ning need tuleks avaldada koos kvaliteedikindlustuse korra kirjeldusega.

2.3 Otsustuskriteeriumid: välise kvaliteedikindlustuse käigus tehtud ametlikud otsused peaksid põhinema selgelt väljendatud ja järjekindlalt rakendatavatel kriteeriumidel.

2.4 Eesmärgile sobivad menetlused: kõik välise kvaliteedikindlustuse menetlused peaksid olema kavandatud nii, et nad tagaksid neile esitatud sihtide ja eesmärkide saavutamise.

2.5 Aruandlus: aruanded tuleks avaldada ja nad tuleks kirjutada selges stiilis ning nad peaksid olema määratud lugejaskonnale kergesti kättesaadavad. Aruandes esitatud otsused, kiitused ja soovitusel peaksid olema lugejale hõlpsasti leitavad.

2.6 Järelkontrolli kord: tegevussoovitusi sisaldavad või järgnevat tegevusplaani nõudvad kvaliteedikindlustuse menetlused peaksid kaasama ka järjekindlalt rakendatava järelkontrolli protseduuri.

2.7 Perioodilised hindamised: kõrgkoolide ja/või õppekavade väline kvaliteedikindlustus peaks toimuma tsükliliselt. Tsükli pikkus ja hindamise kord tuleks selgelt määratleda ja eelnevalt avaldada.

2.8 Kogu süsteemi hõlmavad analüüsid: kvaliteedikindlustusasutused peaksid aeg-ajalt kirjutama ülevaatlikke aruandeid, kirjeldades ja analüüsid teostatud revisjonide, evalveerimiste, hindamiste jm tegevuse üldisi tulemusi.

III osa: Välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardid ja suunised

3.1 Kõrghariduse välise kvaliteedikindlustuse korra kasutamine: kvaliteedikindlustusasutuste välise kvaliteedikindlustuse kord peaks arvestama "Euroopa standardite ja suuniste" II osas kirjeldatud välise kvaliteedikindlustuse menetlusi ja nende tõhusust.

3.2 Ametlik staatus: asutustel peaks olema õiguslik alus ning Euroopa kõrgharidusruumi pädevad ametivõimud peaksid neid ametlikult tunnustama kui välist kvaliteedikindlustust teostavat asutust. Asutused peaksid täitma kõiki oma tegutsemispiirkonna nõudeid ja seadusi.

3.3 Tegevus: asutused peaksid teostama (kõrgkooli või õppekava) välist kvaliteedikindlustust regulaarselt.

3.4 Ressursid: et tulemuslikult korraldada oma tööd ja teostada välist kvaliteedikindlustust, peaksid asutustel olema asjakohased ja tasakaalustatud inim- ja rahalised ressursid, mis võimaldaksid kaasas käia uute nõudmiste ja arengutega.

3.5 Missiooni kirjeldus: asutustel peaksid olema selgelt väljendatud sihid ja eesmärgid, mis on avaldatud üldsusele kättesaadavana.

3.6 Sõltumatus: asutused peaksid olema niivõrd sõltumatud, et kannaksid oma tegevuse eest autonoomset vastutust ning et aruannetes esitatud järeldused ja soovitusel ei oleks mõjutatud kolmandatest isikutest, näiteks kõrgkoolid, ministriumid või teised huvirühmad.

3.7 Välise kvaliteedikindlustuse kriteeriumid ja menetlused, mida kasutavad kvaliteedikindlustusasutused: asutuste poolt kasutatavad menetlused, kriteeriumid ja kord peaksid olema eelnevalt määratletud ja üldsusele kättesaadavad. Eeldatavalt sisaldavad menetlused järgmist:

- kvaliteedikindlustuse protsessi objekti eneseanalüüsi või samalaadset protseduuri;
- välishindamist, mida viib läbi ekspertide rühm, kuhu on vajadusel kaasatud ka üliõpilane või üliõpilased, ning ekspertkõlastust vastavalt asutuse otsusele;
- aruande avaldamist, kaasa arvatud otsused, soovitud või teised ametlikud tulemused;
- järelkontrolli, et aruandes avaldatud soovitusi arvesse võttes hinnata kvaliteedikindlustuse protsessi objekti tegevust.

3.8 Aruandluse kord: asutustel peaks olema välja töötatud aruandluse kord.

1 Taust, eesmärgid ja põhimõtted

19. septembril 2003. aastal vastuvõetud Berliini kommünikees esitasid Bologna deklaratsioonile alla kirjutanud ministrid üleskutse Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Euroopa Võrgustiku (ENQA, *European Network for Quality Assurance in Higher Education*) “liikmetele koostöös EUA, EURASHE ja ESIB liikmetega” välja töötada “kvaliteedikindlustuse kokkuleppelised standardid, kord ja suunised” ning “leida viis, kuidas tagada kvaliteedikindlustuse ja/või akrediteerimise asutuste või organite asjakohane välisekspert hinnangu süsteem ning 2005. aastal esitada töö tulemused Bologna kontrolligrupi kaudu ministritele”. Ministrid soovisid, et ENQA võtaks arvesse “teiste kvaliteedikindlustuse ühingute ja võrgustike arvamusi ning kogemusi”.

ENQA võttis rõõmuga vastu võimaluse anda Euroopa tasandil panus kvaliteedikindlustuse arengusse ning seejuures toetada Bologna protsessi eesmäärke. Töös osalesid paljud organisatsioonid ja huvirühmad. Esiteks, protsessi olid kaasatud ENQA liikmed. Liikmed osalesid töörühmade töös ning 2004. aasta juunis ja novembris toimunud ENQA üldkogu koosolekute (*ENQA General Assemblies*) olulisteks päevakorra punktideks olid raporti projektid. Teiseks, Euroopa Ülikoolide Assotsiatsioon (EUA, *European University Association*), Euroopa Kõrghariduslike Instituutide Assotsiatsioon (EURASHE, *European Association of Institutions in Higher Education*), Euroopa Üliõpilasühenduste Liit (ESIB, *National Unions of Students in Europe*) ja Euroopa Komisjon osalesid protsessis “grupi E4” regulaarsete koosolekute kaudu. Kolmandaks, kontaktid teiste võrgustikega, näiteks Euroopa Akrediteerimiskonsortiumi (ECA, *European Consortium for Accreditation*) ja Kvaliteeditagamise Agentuuride Kesk- ja Ida-Euroopa Võrgustikuga (CEE Network, *Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies*), ning nende võrgustike panus olid raporti ettevalmistamisel eriti väärtuslikud. Lõpuks, ENQA ja tema partnerid kasutasid oskuslikult isiklike rahvusvahelisi kontakte ja kogemusi ning sellega toodi protsessi olulised rahvusvahelised vaatekohad.

Kõrghariduse kvaliteedikindlustus ei ole mingil juhul ainuüksi Euroopa mure. Kogu maailmas suureneb huvi kõrghariduse kvaliteedi ja standardite vastu, peegeldades kõrghariduse ja selle maksumuse kiiret kasvu. Kui Euroopa soovib saavutada oma püüdlust rajada maailma kõige dünaamilisem ja teadmispõhisem majandus (Lissaboni strateegia), peab Euroopa kõrgharidus tõestama, et võtab õppekavade ja akadeemiliste kraadide kvaliteeti tõsiselt ning soovib kehtestada abinõud, mis tagaksid kvaliteedi ja demonstreeriksid seda. Kõrghariduse rahvusvahelisuse tõttu nii Euroopas kui väljaspool Euroopat üleskerkivad algatused ja nõudmised nõuavad vastust. Ettepanekute väljatöötamisel osalenute panus on heaks endeks kvaliteedikindlustuse Euroopa mõõtme saavutamise kohta, millega suurendatakse Euroopas pakutava kõrghariduse köitvust.

Raportis sisalduvad ettepanekud lähtuvad põhimõtetest, mida käsitletakse põhjalikumalt kahes Berliini mandaati käsitlevas peatükis. Ent mõni põhiprintsiip peaks läbima kogu tööd:

- üliõpilaste, tööandjate ja ühiskonna kaashuvid kvaliteetses kõrghariduses;
- õppeasutuse autonoomia tähtsus ja arusaam vastutusest, mida see endaga kaasa toob;
- vajadus, et väline kvaliteedikindlustus vastaks oma sihile ega koormaks õppeasutusi rohkem kui eesmärkide saavutamiseks asjakohane ja vajalik.

40 riigiga Euroopa kõrgharidusruumi iseloomustab poliitiliste süsteemide, kõrgharidussüsteemide, sotsiaal-kultuuriliste ja hariduslike traditsioonide, keelte, püüdluste ja ootuste mitmekesisus. Seetõttu ei sobi üksainus monoliitne kõrghariduse kvaliteedi, standardite ja kvaliteedikindlustuse käsitlus. Arvesse võttes Euroopa üheks rikkuseks peetavat mitmekesisust loobub raport standardite kitsast, ettekirjutavast ja ülitäpselt sõnastatud esitusest. Standardite ja suuniste käsitlemisel eelistatakse üldprintsiipi täpsele nõudele. Niimoodi loodetakse kergemini leida ulatuslik heakskiit ja luua tugev alus erinevate kõrghariduskogukondade ühinemi-

seks Euroopa kõrgharidusruumis. Üldstandardid peaksid leidma üldist vastukaja riiklikul³ tasandil enamikes allakirjutanud riikides. Kuid üldprintsipi kasutamise üks tulemus on, et standardid ja suunised osutavad pigem, mida teha, mitte kuidas neid saavutada. Kuigi raportis käsitletakse ka protseduurilisi küsimusi, keskendutakse standarditele ja suunistele, eriti II peatükis.

Lõpuks tuleb rõhutada, et käesolevas raportis kokkuleppele jõudmine ei ole sama, mis Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse Bologna sihi saavutamine. Ees seisab veel hulk tööd, et raporti soovitused ellu viia ning saavutada kvaliteedikultuur nii kõrgkoolide kui kvaliteedikindlustusasutuste seas.

---

³ Raportis kasutatud termin “riiklik” hõlmab seoses kvaliteedikindlustusasutuste, riiklike kontekstide ja riigiasutustega ka piirkondlikku konteksti.

2 Euroopa standardid ja suunised

Ministrite mandaat välja töötada “kvaliteedikindlustuse kokkuleppelised standardid, kord ja suunised” tõstatas mitu olulist küsimust. “Kvaliteedikindlustus” on kõrghariduse üldtermin, millel on palju tõlgendusvõimalusi. Võimatu on kasutada ühte definitsiooni, mis hõlmaks kõiki asjaolusid. Sama kehtib ka sõna “standard” kohta, mida Euroopas kasutatakse mitmeti, alates kitsalt piiritletud ettekirjutavate nõuete väljendusest kuni hea tava üldkirjelduseni. Sõnadel on erinev tähendus ka riiklike kõrgharidussüsteemide kohalikus kontekstis.

Pealegi ilmnes raporti ettevalmistamise käigus, et isegi kvaliteedikindlustusega tegelejate seas on sügavaid eriarvamusi kõrgkoolide ja nende välishindajate asjakohase suhte kohta. Mõned, peamiselt õppekavade ja kõrgkoolide akrediteerimisega tegelevad asutused leiavad, et väline kvaliteedikindlustus on eeskätt “tarbijakaitse” küsimus, eeldades selget distantsi kvaliteedikindlustusasutuse ja hinnatava kõrgkooli vahel, samas teised näevad välise kvaliteedikindlustuse põhieesmärki õppekavade ja nendega seotud kvalifikatsioonide standardite ja kvaliteedi parandamisele kaasaaitamises ning nõuandmises. Viimasel juhul on tihe koostöö hindajate ja hinnatavate vahel kindel nõue. On ka neid, kes soovivad keskteed, püüdes aruandlust ja täiustumist tasakaalustada.

Kvaliteedikindlustusasutused ei ole ainukesed, kellel neis küsimustes on eriarvamus. Ka kõrgkoolide ja üliõpilasesinduste huvid pole alati samad: esimesed püüdleval suuremat autonoomiat võimalikult vähese reguleerimise või hindamisega väljastpoolt (ja seda kogu kooli tasandil), viimased tahavad, et kõrgkoolid kannaksid avalikku vastutust, mis avalduks õppekavade või kvalifikatsiooni sagedases kontrollimises.

Standardid ja suunised puudutavad ainult Bologna deklaratsioonis kirjeldatud kolme kõrghariduse tsükli ning ei hõlma teadustööd ega kõrgkooli üldist juhtimist.

Standardite ja suuniste taustteave

Käesolev raporti osa sisaldab Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuseks esitatud standardeid ja suuniseid. Standardid ja suunised on kujundatud nii, et neid saaks kohaldada kõigile Euroopa kõrgkoolidele ja kvaliteedikindlustusasutustele sõltumata nende struktuurist, funktsioonist või suurusest ning riiklikust süsteemist, milles nad paiknevad. Nagu eelnevalt mainitud, raporti käesoleva peatüki soovitusesse ei ole peetud kohaseks lisada kvaliteedikindlustuse korra üksikasjalikku kirjeldust, sest kõrgkoolide ja asutuste kasutatav kord on nende autonoomia oluline osa. Tehes koostööd individuaalses kontekstis, otsustavad kõrgkoolid ja asutused, missugust menetlusviisi raportis sisalduvate standardite kohaldamisel kasutada.

Standardid ja suunised toetavad Euroopa Ülikoolide Assotsiatsiooni (EUA, *European University Association*) 2003. aasta juuli Grazi deklaratsiooni, kus öeldakse, et “üleeuroopalise kvaliteedikindlustuse eesmärk on soodustada vastastikust usaldust ja parandada arusaadavust, samal ajal austades riiklike kontekstide ja ainevaldkondade mitmekesisust”. Olles kooskõlas Grazi deklaratsiooniga, tunnustavad raportis esitatud standardid ja suunised riiklike kõrgharidussüsteemide esmatähtsust, kõrgkoolide ja asutuste autonoomia tähtsust riiklikes süsteemides ning õppeainete erinevusi. Standardid ja suunised võlgnevad palju kogemusele, mis saadi ENQA koordineeritud katseprojekti “*Transnational European Evaluation Project*” (TEEP) käigus, milles uuriti kolme teadussuuna riikidevahelise kvaliteedihindamise läbiviimist.

Standardid ja suunised arvestavad ka kvaliteedi konvergensti uuringut, mille ENQA avaldas 2005. aasta märtsis ning milles uuriti välise kvaliteedikindlustuse riiklike käsitluste erinevuste põhjusi ja takistusi nende lähendamisel. Standardid ja suunised peegeldavad ka ministrite avaldust Berliini kommünikees, et “kooskõlas kõrgkooli autonoomia põhimõttega langeb esmane vastutus kõrghariduse kvaliteedikindlustuse eest kõrgkoolile ning riiklikus

kvaliteedi raamistikus on see akadeemilise süsteemi tegeliku aruandluse aluseks. Seepärast on püütud standardites ja suunistes leida tasakaal sisemiste kvaliteedikultuuride loomise ja arendamise ning välise kvaliteedikindlustuse vahel.

Standardite ja suuniste väljatöötamisel on suuresti abiks olnud ka 2004. aasta detsembris Euroopa Akrediteerimiskonsortsiumi (ECA, *European Consortium for Accreditation*) välja antud "Hea tava koodeks" ja teised seisukohad, kaasa arvatud ESIBi "*Statement on agreed set of standards, procedures and guidelines at a European level*" (aprill 2004) ja "*Statement on peer review of quality assurance and accreditation agencies*" (aprill 2004), EUA "*QA policy position in the context of the Berlin Communiqué*" (aprill 2004) ja EURASHE "*Policy Statement on the Bologna Process*" (juuni 2004). Ja lõpuks, rahvusvahelise seisukoha väljendamiseks on võrreldud välise kvaliteedikindlustuse standardeid "Hea tava juhendiga", mille töötas välja rahvusvaheline võrgustik INQAAHE.

I ja II osa sissejuhatus: Kõrghariduse sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised

Järgnevad sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse standardid ja suunised on välja töötatud Euroopa kõrgharidusruumis tegutsevate kõrgkoolide ja kvaliteedikindlustusasutuste jaoks, käsitledes kvaliteedi ja standardite olulisemaid valdkondi. Standardite ja suuniste eesmärk on abistada ja juhendada kõrgkooli oma kvaliteedikindlustuse süsteemi väljatöötamisel ja asutusi välise kvaliteedikindlustuse läbiviimisel ning anda panus ühise tugiraamistiku loomisse, mida saavad kasutada nii koolid kui asutused. Standardid ja suunised ei ole mõeldud tegutsemise dikteerimiseks ja neid ei tuleks tõlgendada ettekirjutusena ega muutmatuna.

Euroopa kõrgharidusruumi mõnes riigis vastutab mõne standardites ja suunistes käsitletud valdkonna eest haridusministeerium või samaväärne organisatsioon. Sel juhul peaks ministeerium või organisatsioon tagama asjakohase kvaliteedikindlustuse mehhanismi rakendamise ja selle allutamise sõltumatule revisjonile.

Põhiprintsiibid

Standardid ja suunised lähtuvad mitmest põhiprintsiibist, mis kehtivad nii Euroopa kõrgharidusruumi kõrghariduse sisemise kui välise kvaliteedikindlustuse kohta. Need on järgmised:

- esmane vastutus kõrghariduse kvaliteedi ja selle kindlustamise eest lasub kõrghariduse pakkujal;
- ühiskonna huve kõrghariduse kvaliteedi ja standardite suhtes tuleb kaitsta;
- õppekavade kvaliteeti tuleb parandada ja täiustada kogu Euroopa kõrgharidusruumi üliõpilaste ja teiste kõrgharidusest kasusaajate heaks;
- organisatsioonilised struktuurid, milles õppekavu pakutakse ning mis neid toetavad, peavad olema tõhusad ja tulemuslikud;
- olulised on kvaliteedikindlustuse menetluste arusaadavus ja välise ekspertiisi kasutamine;
- kõrgkoolides tuleks edendada kvaliteedikultuuri;
- kvaliteedikindlustuse menetlused peaksid kõrgkoolil võimaldama demonstreerida oma vastutust, kaasa arvatud vastutus riigi- ja eraraha investeerimise eest;
- vastutuse eesmärgiga kvaliteedikindlustus ühildub täiesti kvaliteedikindlustusega kvaliteedi parandamise otstarbel;
- kõrgkoolid peaksid olema võimelised demonstreerima kvaliteeti nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt;
- menetlused ei tohiks lämmatada mitmekesisust ega innovatsiooni.

Standardite ja suuniste sihid

Standardite ja suuniste sihid on:

- parandada üliõpilastele Euroopa kõrgharidusruumi kõrgkoolides kättesaadavat haridust;
- abistada kõrgkoole kvaliteedi juhtimisel ja parandamisel ning koos sellega aidata neil õigustada oma autonoomiat;
- varustada kvaliteedikindlustusasutused nende tööks vajaliku taustteabega;
- muuta väline kvaliteedikindlustus kõigile asjaosalistele selgemaks ja kergemini mõistetavaks.

Standardite ja suuniste eesmärgid

Standardite ja suuniste eesmärgid on:

- soodustada vilgast intellektuaalset ja kasvatuslikku tegevust edendavate kõrgkoolide arengut;
- varustada kõrgkoolid ja teised asjaomased asutused abiallikaga kvaliteedikindlustuskultuuri väljatöötamiseks;
- teavitada kõrgkoole, üliõpilasi, tööandjaid ja teisi huvirühmasid kõrghariduse protsesside ja tulemuste kohta ning suurendada nende ootusi;
- anda panus Euroopa kõrgharidusruumis pakutava kõrghariduse ja kvaliteedikindlustuse ühise tugiraamistiku loomisse.

Väline kvaliteedikindlustus

Raportis esitatud standardid ja suunised näevad ette välise kvaliteedikindlustuse suurt tähtsust. Kvaliteedikindlustuse vorm varieerub süsteemiti ning võib hõlmata erinevat liiki institutsioonilist hindamist, õppeaine või õppekava hindamist, õppeaine, õppekava ja kõrgkooli akrediteerimist ning nende kombinatsiooni. Väliste hindamiste tulemuslikkus sõltub kindlate eesmärkidega sisemise kvaliteedikindlustuse strateegiast ning nende eesmärkide saavutamise mehhanismide ja meetodite kasutamisest kõrgkoolis.

Väline kvaliteedikindlustus toimub mitmel eesmärgil:

- kõrghariduse riiklike akadeemiliste standardite tagamine;
- õppekavade ja/või kõrgkoolide akrediteerimine;
- tarbijakaitse;
- üldsuse varustamine erapooletu kontrollitud (kvantitatiivse ja kvalitatiivse) teabega õppekavade või kõrgkoolide kohta;
- kvaliteedi parandamine ja tõstmine.

Euroopa kvaliteedikindlustusasutuste tegevus peegeldab jurisdiktsiooni ja keskkonna seaduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi nõudeid, milles asutused tegutsevad. Kvaliteedikindlustusasutuste kvaliteedikindlustust käsitlevad Euroopa standardid on ära toodud käesoleva peatüki III osas.

Kvaliteedikindlustusasutuste menetlused sõltuvad asutuse eesmärkidest ja tulemustest, mida tahetakse saavutada. Peamiselt kvaliteedi parandamisega tegelevate asutuste menetlused võivad suuresti erineda menetlustest, mida kasutavad asutused, kelle tähtsaim ülesanne on tagada tugev tarbijakaitse. Järgnevad standardid peegeldavad üleeuroopalist välise kvaliteedikindlustuse head tava, kuid ei anna täpset ettekirjutust, mida tuleks uurida ja kuidas kvali-

teedikindlustust peaks läbi viima. Need on riikliku autonoomia küsimused, kuigi kvaliteedikindlustusasutuste ja riigiasutuste vaheline infovahetus on esile toomas ühiseid elemente.

Siiski on juba juurdunud mõned välise kvaliteedikindlustuse hea tava üldpõhimõtted:

- tuleb austada kõrgkooli autonoomiat;
- välise kvaliteedikindlustuse esiplaanil on üliõpilaste ja teiste huvirühmade, näiteks tööturu esindajate huvid;
- võimaluse korral tuleks kasutada kõrgkooli sisemise kvaliteedikindlustuse tulemusi.

Suunised annavad lisateavet hea tava kohta ning mõnel juhul selgitavad üksikasjalikumalt standardite tähendust ja tähtsust. Kuigi suunised ei ole standardite osa, tuleks standardeid vaadelda nendega koos.

I osa: Kõrgkoolide sisemise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised

1.1 Kvaliteedikindlustuse poliitika ja kord

Standard:

Kõrgkoolidel peaks olema õppekavade ja akadeemiliste kraadide kvaliteedi ja standardite tagamise poliitika ja kord. Oma töös peaksid nad ka pühenduma kvaliteedi olulisust tunnustava kultuuri ja kvaliteedikindlustuse arendamisele. Selle saavutamiseks peaksid kõrgkoolid arendama ja rakendama kvaliteedi pideva parandamise strateegiat.

Kvaliteedikindlustuse strateegial, poliitikal ja korral peaks olema ametlik staatus ja nad peaksid olema üldsusele kättesaadavad. Neis peaks väljenduma ka üliõpilaste ja teiste huvirühmade roll.

Suunised:

Ametlik poliitika ja kord moodustavad raamistiku, milles kõrgkool saab arendada kvaliteedikindlustuse süsteemi ja kontrollida selle tulemuslikkust. Nad aitavad ka äratada üldsuse usaldust kõrgkooli autonoomia vastu. Poliitika sisaldab eesmärkide kirjeldust ja nende saavutamise põhivahendeid. Menetlusjuhend annab üksikasjalikumalt teavet, kuidas poliitikat ellu viiakse ja annab kasulikku teavet neile, kes tahavad teada menetluste teostamise praktilist külge.

Poliitika kirjeldus peaks sisaldama järgmist:

- õpetamise ja teadustöö vahekord kõrgkoolis;
- kõrgkooli kvaliteedi ja standardite strateegia;
- kvaliteedikindlustuse süsteemi korraldus;
- osakondade, teaduskondade ja teiste organisatsiooniliste üksuste ning üksikisikute vastutus kvaliteedi tagamise eest;
- üliõpilaste kaasatus kvaliteedikindlustusse;
- vahendid poliitika elluviimiseks, kontrollimiseks ja parandamiseks.

Euroopa kõrgharidusruumi teostumisel on esmatähtis, et kõrgkooli kõigil tasanditel tagataks õppekavade selged ja plaanitud tulemused; et õppejõud oleksid valmis ja võimelised õpetama ning õppureid toetama, mis aitaks üliõpilastel neid tulemusi saavutada; ning et toimiks erilist kvaliteeti, asjatundlikkust ja pühendumist üles näidanud personali õigeaegne ja materiaalne tunnustustamine. Kõik kõrgkoolid peaksid püüdma üliõpilastele pakutavat haridust paremaks muuta.

1.2 Õppekavade ja akadeemiliste kraadide kinnitamine, kontrollimine ja perioodiline läbivaatamine

Standard:

Kõrgkoolidel peaksid olema õppekavade ja akadeemiliste kraadide kinnitamise, perioodilise läbivaatamise ja kontrollimise mehhanismid.

Suunised:

Üliõpilaste ja teiste huvirühmade usaldus kõrghariduse vastu saavutatakse ja säilitatakse tulemusliku kvaliteedikindlustuse abil, mis tagab, et õppekavad on hästi välja töötatud, neid kontrollitakse regulaarselt ja vaadatakse perioodiliselt läbi, kindlustades niimoodi nende jätkuv asjakohasus ja vääring.

Eeldatavalt hõlmab õppekavade ja akadeemiliste kraadide kvaliteedikindlustus järgmist:

- kavandatud õpitulemuste väljatöötamine ja avaldamine;
- suur tähelepanu õppekavade ülesehitusele ja sisule;
- erinevate õppevormide (nt statsionaarne õpe, osaaajaline õpe, kaugõpe, e-õpe) ja kõrghariduse liikide (nt akadeemiline kõrgharidus, kutsekõrgharidus, rakenduslik kõrgharidus) erivajadused;
- asjakohaste õpiressursside kättesaadavus;
- õppekava kinnitamine kogu poolt, mis ei ole seotud õppekava õpetamisega;
- üliõpilaste edasijõudmise ja saavutuste pidev kontrollimine;
- õppekavade korrapärane läbivaatamine (kaasates väliseksperite);
- korrapärane tagasiside tööandjatelt, tööturu esindajatelt ja teistelt asjaomastelt organisatsioonidelt;
- üliõpilaste osalemine kvaliteedikindlustuses.

1.3 Üliõpilaste hindamine

Standard:

Üliõpilaste hindamisel tuleks järjekindlalt rakendada avalikustatud kriteeriume, eeskirju ja korda.

Suunised:

Üliõpilaste hindamine on kõrghariduse tähtsamaid elemente. Hindamise tulemused mõjutavad suuresti üliõpilase tulevast karjääri. Seepärast on oluline, et hindamine toimuks kogu aeg professionaalselt ning lähtuks laialdastest kontrollimise ja eksamineerimise aladest teadmistest. Hindamine annab kõrgkoolile olulist teavet õpetamise ja õppurite toetamise tulemuslikkusest.

Üliõpilaste hindamise menetlused peaksid hõlmama järgmist:

- mõõtna plaanitud tulemuste ja õppekava eesmärkide saavutamist;
- olema eesmärkidele – diagnostilistele, formatiivsetele või summatiivsetele – kohane;
- sisaldama selgeid ja avaldatud hindamiskriteeriume;
- toimuma inimeste poolt, kes mõistavad hindamise osatähtsust üliõpilaste liikumisel kavandatava kvalifikatsiooniga seotud teadmiste ja oskuste omandamise suunas;
- võimaluse korral vältima tuginemist üksikeksamineerija otsusele;
- arvesse võtma kõiki eksami korra võimalikke tagajärgi;

- arvestama täpseid eeskirju üliõpilase puudumise, haiguse või muude pehmenavate asjaolude korral;
- tagama hindamise toimumise rangelt kõrgkooli kindlaksmääratud korra järgi;
- menetluste täpsuse tagamiseks alluma halduskontrollile.

Lisaks eelnevale peaks üliõpilasi täpselt teavitama nende õppekava hindamisstrateegia kohta, missugused eksamid tuleb sooritada või missuguseid teisi hindamismeetodeid kasutatakse, mida neilt oodatakse ning missugused on nende edasijõudmise hindamise kriteeriumid.

1.4 Õppejõudude kvaliteedi tagamine

Standard:

Kõrgkoolid peaksid kasutama abinõusid, mis neid veenaksid, et õppejõud on kvalifitseeritud ja pädevad üliõpilasi õpetama. Abinõud peaksid olema välishindamise läbiviijatele kättesaadavad ja aruannetes tuleks neid kommenteerida.

Suunised:

Enamik üliõpilastele on õpetajad ainsaks kõige tähtsamaks kättesaadavaks õpiressursiks. On oluline, et neil, kes õpetavad, oleks põhjalikud teadmised õpetatavas aines ja sellest arusaam, vajalikud oskused ja kogemus oma teadmiste ja arusaama üliõpilastele tulemuslikuks edasiandmiseks õpetatava materjali ulatuses ning juurdepääs tagasisidele oma tegevuse kohta. Kõrgkoolid peaksid tagama, et personali värbamise ja kohale määramise kord sisaldaks vahendeid, mis kindlustaks, et uutel õppejõududel oleks vähemalt minimaalne vajalik pädevuse tase. Õppejõududele tuleks anda võimalus õpetamise oskust arendada ja suurendada ning neid tuleks innustada oma oskusi hindama. Kõrgkoolid peaksid kehvadele õpetajatele andma võimaluse oma oskusi parandada ning kõrgkoolil peaksid olema vahendid eemaldada nad õpetamiskohustustest, kui nad jätkavad ilmset ebaefektiivset õpetamist.

1.5 Õpiressursid ja üliõpilase toetamine

Standard:

Kõrgkoolid peaksid tagama, et üliõpilastele kättesaadavad õpiressursid oleksid pakutavate õppekavade omandamiseks piisavad ja asjakohased.

Guidelines:

Lisaks õppejõududele toetuvad üliõpilased oma õpingutes mitmesugustele ressurssidele. Neiks on materiaalsed vahendid, sellised kui raamatukogud või arvutuskeskused, ning inimressursid tuutorite, nõustajate ja teiste nõuandjate näol. Õpiressursid ja muud õppimist toetavad mehhanismid peaksid olema üliõpilastele kergesti kättesaadavad, loodud nende vajadusi silmas pidades ning reageerima teenuse kasutajate tagasisidele. Kõrgkoolid peaksid üliõpilastele kättesaadavaid tugiteenuseid järjepidevalt kontrollima, läbi vaatama ja täiustama nende tõhusust.

1.6 Infosüsteemid

Standard:

Kõrgkoolid peaksid tagama õppekavade ja muu tegevuse tulemuslikuks juhtmiseks vajaliku teabe kogumise, analüüsimise ja kasutamise.

Suunised:

Tulemusliku kvaliteedikindlustuse lähtepunktiks on kõrgkooli teadmised iseenda kohta. On oluline, et kõrgkoolil oleksid vahendid enda tegevuse kohta teabe kogumiseks ja analüüsimiseks. Ilma selleta ei saa nad teada, mis on korras ja mis vajab tähelepanu või missugused on uuenduste tulemused.

Kvaliteediga seotud infosüsteemid, mida konkreetne kõrgkool vajab, sõltuvad mõningal määral kohalikest oludest, kuid eeldatavalt sisaldavad nad vähemalt järgmisi andmeid:

- üliõpilaste edasijõudmise ja edukuse määr;
- lõpetanute tööhõive;
- üliõpilaste rahulolu õppekavadega;
- õppejõudude tulemuslikkus;
- üliõpilaskonna iseloomustus;
- olemasolevad õpiressursid ja nende maksumus;
- asjakohased kõrgkooli tulemuslikkuse näitajad.

Väärtuslikku teavet kõrgkoolile annab võrdlus teiste samalaadsete õppeasutustega Euroopa kõrgharidusruumis või väljaspool seda. See võimaldab saada enda kohta rohkem teavet ning leida vahendeid oma tegevuse parandamiseks.

1.7 Avalik teave

Standard:

Kõrgkoolid peaksid korrapäraselt avaldama nii kvantitatiivset kui kvalitatiivset ajakohast, erapooletut ja objektiivset teavet pakutavate õppekavade ja akadeemiliste kraadide kohta.

Suunised:

Täites avalikku rolli on kõrgkoolidel kohustus anda teavet pakutavate õppekavade, plaanitavate tulemuste, antavate kvalifikatsioonide, õpetamise, õppekorralduse, hindamise korra ja õppimisvõimaluste kohta. Avaldatud teave võiks sisaldada ka endiste üliõpilaste arvamusi ja tööhõivet ning õppiva üliõpilaskonna iseloomustust. Teave peaks olema täpne, erapooletu, objektiivne ja kergesti kättesaadav ning seda ei tohiks kasutada lihtsalt kui turustusvõimalust. Kõrgkool peaks tõestama, et ta erapooletuse ja objektiivsuse suhtes vastab oma ootustele.

II osa: Kõrghariduse välise kvaliteedikindlustuse Euroopa standardid ja suunised

2.1 Sisemise kvaliteedikindlustuse protsesside kasutamine

Standard:

Välise kvaliteedikindlustus peaks arvestama "Euroopa standardite ja suuniste" I osas kirjeldatud sisemise kvaliteedikindlustuse protsesside tulemuslikkust.

Suunised:

I osas esitatud sisemise kvaliteedikindlustuse standardid annavad välisele kvaliteedihindamisele väärtusliku aluse. Välishindamise korral on oluline hinnata kõrgkooli sisemise kvaliteedikindlustuse poliitikat ja protsesse, et kindlaks teha, mil määral on standardid täidetud.

Kui kõrgkool suudab demonstreerida oma sisemise kvaliteedikindlustuse tulemuslikkust ning kui see tagab kvaliteedi ja standardid, ei pruugi välishindamine olla nii intensiivne kui vastasel juhul.

2.2 Välise kvaliteedikindlustuse menetluste väljatöötamine

Standard:

Enne menetluste väljatöötamist peaksid kõik vastutavad osapooled (kaasa arvatud kõrgkoolid) määratlema kvaliteedikindlustuse sihid ja eesmärgid ning need tuleks avaldada koos kvaliteedikindlustuse korra kirjeldusega.

Suunised:

Et tagada kvaliteedikindlustuse eesmärgiselt ja menetluste arudaadavus, tuleks välise kvaliteedikindlustuse meetodid kujundada ja arendada koostöös kõigi peamiste huvirühmadega, kaasa arvatud kõrgkoolid. Menetlused, milles lõpuks jõutakse kokkuleppele ja avaldatakse trükis, peaksid sisaldama selgeid sihte ja eesmärke ning väljatöötatud korra kirjeldust.

Et väline kvaliteedikindlustus on asjaomasele kõrgkoolile pingutav, tuleks kõigepealt läbi viia esialgne meetodite hindamine, et veenduda menetluste sobivuses, et nad ei segaks kõrgkooli normaalset tööd rohkem kui hädavajalik.

2.3 Otsustuskriteeriumid

Standard:

Välise kvaliteedikindlustuse käigus tehtud ametlikud otsused peaksid põhinema selgelt väljendatud ja järjekindlalt rakendatavatel kriteeriumidel.

Suunised:

Kvaliteedikindlustusasutuste ametlikel otsustel on nimetamisväärne mõju hinnatavatele kõrgkoolidele ja õppekavadele. Õigluse ja usaldusvääruse huvides peaksid otsused põhinema avaldatud kriteeriumidel ja neid tuleks tõlgendada järjekindlalt viisil. Järeldused peaksid põhinema kirjapandud tõendusmaterjalil ja kvaliteedikindlustusasutustel peaksid olema abinõud nende kontrollimiseks, kui selleks tekib vajadus.

2.4 Eesmärgile sobivad menetlused

Standard:

Kõik välise kvaliteedikindlustuse menetlused peaksid olema kavandatud nii, et nad tagaksid neile esitatud sihtide ja eesmärkide saavutamise.

Suunised:

Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustusasutuste töö eesmärgid ja meetodid on erinevad. Kvaliteedikindlustusasutused peaksid eeskätt töötama korra järgi, mis sobib nende enda määratletud ja avaldatud eesmärkidega. Kogemus on näidanud, et siiski on üldlevinud välishindamise elemente, mis aitavad tagada protsesside õigsuse, usaldusvääruse ja kasulikkuse ning samas rajavad aluse üleeuroopalisele kvaliteedikindlustusele.

Nende elementide hulgas väärivad erilist märkimist järgmised:

- nõudmine, et välist kvaliteedikindlustust teostavatel ekspertidel oleksid oma ülesannete täitmiseks vastavad oskused ja pädevus;
- ekspertide hoolikas valimine;
- ekspertide asjakohane teavitamine või koolitamine;
- rahvusvaheliste ekspertide kasutamine;
- üliõpilaste osalus;
- tagatakse, et hindamisprotseduurid kindlustavad järelduste tegemiseks piisava tõendusmaterjali;
- eneseanalüüsi/külastuse/esialgse aruande/avaldatud aruande/järelkontrolli hindamis- mudeli kasutamine;
- kõrgkooli täiustamise poliitika tähtsuse kui kvaliteedikindlustuse põhielemendi tunnustamine.

2.5 Aruandlus

Standard:

Aruanded tuleks avaldada ning nad tuleks kirjutada selges stiilis ja nad peaksid olema mõeldud lugejaskonnale kergesti kättesaadavad. Aruandes esitatud otsused, kiitused ja soovitused peaksid olema lugejale kergesti leitavad.

Suunised:

Et välisest kvaliteedikindlustusest maksimaalset kasu saada, on tähtis, et aruanded vastaksid sihtgrupi vajadustele. Vahel on aruanded mõeldud erinevatele lugejarühmadele ning sel juhul tuleb pöörata suurt tähelepanu aruande ülesehitusele, sisule, stiilile ja toonile.

Üldjuhul peaks aruanne sisaldama kirjeldust, analüüsi (kaasa arvatud asjakohane tõendusmaterjal), järeldusi, kiitust ja soovitusi. Aruandes peaks olema piisav sissejuhatav selgitus, et tavalugeja mõistaks hindamise eesmärgi, vormi ja otsuste tegemisel kasutatud kriteeriume. Peamised tulemused, järeldused ja soovitused peaksid olema lugajale kergesti leitavad.

Aruanded tuleks avaldada kergesti kättesaadaval kujul ning lugejatel ja aruande kasutajatel (nii vastavas kõrgkoolis kui väljaspool) peaks olema võimalus aruande kasulikkust kommenteerida.

2.6 Järelkontrolli kord

Standard:

Tegevussoovitusi sisaldavad või järgnevat tegevusplaani nõudvad kvaliteedikindlustuse menetlused peaksid kaasama ka järjekindlalt rakendatava järelkontrolli protseduuri.

Suunised:

Kvaliteedikindlustus ei ole olemuselt ühekordne väline kontroll: see peaks olema pidev püüd paremini töötada. Väline kvaliteedikindlustus ei lõpe aruande avaldamisega ja peaks kaasama väljatöötatud järelkontrolli korda, et tagada soovitude asjakohane käsitlemine ja nõutud tegevusplaani koostamine ja rakendamine. Selleks võivad olla uued kohtumised kõrgkooli või õppekava esindajatega. Eesmärk on tagada parandamist nõudvate valdkondade kiire käsitlemine ja edendada edasist kvaliteedi tõstmist.

2.7 Perioodilised hindamised

Standard:

Kõrgkoolide ja/või õppekavade väline kvaliteedikindlustus peaks toimuma tsükliliselt. Tsükli pikkus ja hindamise kord tuleks selgelt määratleda ja eelnevalt avaldada.

Suunised:

Kvaliteedikindlustus on dünaamiline, mitte staatiline protsess. See peaks olema pidev ja mitte "üks kord elus". See ei lõpe pärast esimest hindamist või pärast ametlikku järelkontrolli. Seda tuleks perioodiliselt uuendada. Järgnevad välised hindamised peaksid arvesse võtma edusamme, mis on tehtud pärast eelmist hindamist. Välist kvaliteedikindlustust teostavad asutused peaksid selgelt määratlema välishindamise korra ning nõudmised kõrgkoolidele ei tohiks olla suuremad kui nende eesmärkide saavutamiseks vajalik.

2.8 Kogu süsteemi hõlmavad analüüsid

Standard:

Kvaliteedikindlustusasutused peaksid aeg-ajalt kirjutama ülevaatlikke aruandeid, kirjeldades ja analüüsid teostatud revisjonide, evalveerimiste, hindamiste jm tegevuse üldisi tulemusi.

Suunised:

Kõik välist kvaliteedikindlustust teostavad asutused koguvad õppekavade ja/või kõrgkoolide kohta rikkalikku teavet ja see pakub materjali kõrgharidussüsteemide struktureeritud analüüsiks. Analüüsid võivad anda väga kasulikku teavet arengute, trendide, hea tava ja püsivate raskuste või vajakajäämistele kohta ning võivad olla kasulikud vahendid poliitika edasiarendamiseks ja kvaliteedi parandamiseks. Kvaliteedikindlustusasutused peaksid kaaluma uurimis- ja arendusfunktsiooni lülitamist oma tegevusse, et oma tööst maksimaalset kasu saada.

III osa sissejuhatus:

Välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardid ja suunised

Alates 1990ndate algusest on Euroopas välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste arvukus suurenenud. Selle arengu lahutamatu osa on olnud asutuste vaheline koostöö ja kogemuste vahetamine. Euroopa Komisjoni algatatud ja 1994/95. aastal toimunud Euroopa katseprojektide tulemusena tunnustasid asutused kvaliteedikindlustuse põhimetodoloogiat – kvaliteedikindlustusasutuste sõltumatus, eneseanalüüsid, külastused kohapeal ja aruannete avalikustamine – mis sätestati 1998. a Euroopa Liidu Nõukogu kõrghariduse kvaliteedikindlustuse alases soovitusel. ENQA loomine 2000. aastal oli selle koostöö loomulik jätk ja ENQA on suutnud 1990. aastail saavutatud konsensust laiendada.

Järgnevad Euroopa standardid välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste jaoks on välja töötatud Euroopa välise kvaliteedikindlustuse arengu käigus. Tahtlikult on püütud saavutada, et standardid ei oleks liiga detailsed ega ettekirjutavad. Need ei tohi vähendada Euroopa kvaliteedikindlustusasutuste vabadust peegeldada organisatsioonides ja töös oma riigi või piirkonna kogemusi ja ootusi. Standardid peavad siiski tagama, et asutuste professionaalsus, usaldusvärsus ja ausus oleksid huvirühmadele nähtavad ja arusaadavad ning peavad võimaldama asutuste vahelist võrdlust ning vajalikku Euroopa mõõdet.

Sel viisil aitavad standardid loomulikult kaasa tööle, mida tehakse kvaliteedikindlustus- asutuste ning asutuste hindamis- või akrediteerimistulemuste vastastikuseks tunnustamiseks. Selle tööga on tegelenud Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Põhjamaade Võrgustik (NOQA, *Nordic Quality Assurance Network in Higher Education*) ja see sisaldub Euroopa Akrediteerimiskonsortsiumi (ECA, *European Consortium for Accreditation*) koostatud “Hea tava koodeksis”.

Suunised annavad lisateavet hea tava kohta ning mõnel juhul selgitavad üksikasjalikumalt standardi tähendust ja tähtsust. Kuigi suunised ei ole standardite osa, tuleks standardeid vaadelda nendega koos.

III osa: Välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardid

3.1 Kõrghariduse välise kvaliteedikindlustuse korra kasutamine

Standard:

Kvaliteedikindlustusasutuste välise kvaliteedikindlustuse kord peaks arvestama “Euroopa standardite ja suuniste” II osas kirjeldatud välise kvaliteedikindlustuse menetlusi ja nende tõhusust.

Suunised:

II osas esitatud välise kvaliteedikindlustuse standardid on välise kvaliteedihindamise protsessi väärtuslikuks aluseks. Standardid peegeldavad parimaid tavasid ja kogemusi, mis on omandatud Euroopa kvaliteedikindlustuse arengu käigus alates 1990ndate algusest. Seepärast peaksid välist kvaliteedikindlustust teostavad asutused need standardid lõimima kõrgkoolide hindamise protsessi.

Välise kvaliteedikindlustuse ja välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste standardid peaksid koos moodustama aluse kõrgkoolide professionaalseks ja usaldusväärseks väliseks kvaliteedikindlustuseks.

3.2 Ametlik staatus

Standard:

Asutustel peaks olema õiguslik alus ning Euroopa kõrgharidusruumi pädevad ametivõimud peaksid neid ametlikult tunnustama kui välist kvaliteedikindlustust teostavaid asutusi. Asutused peaksid täitma kõiki oma tegutsemispiirkonna nõudeid ja seadusi.

3.3 Tegevus

Standard:

Asutused peaksid teostama (kõrgkooli või õppekava) välist kvaliteedikindlustust regulaarselt.

Suunised:

Tegevus võib hõlmata evalveerimist, revideerimist, auditeerimist, hindamist, akrediteerimist või samalaadset tegevust ning peaks kuuluma asutuse põhifunktsioonide hulka.

3.4 Ressursid

Standard:

Et tulemuslikult oma tööd korraldada ja välist kvaliteedikindlustust teostada, peaksid asutustel olema piisavad ja tasakaalustatud inim- ja rahalised ressursid, mis võimaldaksid kaasas käia uute nõudmiste ja arengutega.

3.5 Missiooni kirjeldus

Standard:

Asutustel peaksid olema selgelt väljendatud sihid ja eesmärgid, mis on avaldatud üldsusele kättesaadavana.

Suunised:

Tuleks kirjeldada asutuse kvaliteedikindlustuse menetluste sihte ja eesmäärke, tööjaotust kõrghariduse asjaomaste huvirühmadega, eeskätt kõrgkoolidega, asutuse töö kultuurilist ja ajaloolist tausta. Missiooni kirjeldus peaks selgelt väljendama, et asutuse põhitegevus on välise kvaliteedikindlustuse teostamine ning et sihtide ja eesmärkide saavutamiseks on süstemaatiline lähenemisviis. Dokumentaalselt peaks olema näidatud, kuidas missiooni kirjeldus kantakse üle asutuse poliitikasse ja tegevuskavasse.

3.6 Sõltumatus

Standard:

Asutused peaksid olema niivõrd sõltumatud, et kannaksid oma tegevuse eest autonoomset vastutust ning et aruannetes esitatud järeldused ja soovitused ei oleks mõjutatud kolmandatest isikutest, näiteks kõrgkoolid, ministriumid või teised huvirühmad.

Suunised:

Asutus peab demonstreerima oma sõltumatust järgmiste vahendite abil:

- Asutuse tegevuse sõltumatus kõrgkoolidest ja valitsustest on ametlikult dokumenteeritud (nt juriidilised haldusdokumendid või õigusaktid).
- Menetluste ja meetodite määratlemine ja elluviimine ning välisekspertide määramine ja otsuste langetamine toimuvad autonoomselt ega sõltu valitsustest, kõrgkoolidest ja poliitilist mõju omavatest organitest.
- Kuigi kvaliteedikindlustuse protsessi käigus peetakse nõu kõrghariduse asjaomaste huvirühmadega, eeskätt üliõpilastega/õppuritega, vastutab kvaliteedikindlustuse protsessi lõpptulemuste eest kvaliteedikindlustust teostanud asutus.

3.7 Välise kvaliteedikindlustuse kriteeriumid ja menetlused, mida kasutavad kvaliteedikindlustusasutused

Standard:

Asutuste poolt kasutatavad menetlused, kriteeriumid ja kord peaksid olema eelnevalt määratletud ja üldsusele kättesaadavad. Eeldatavalt sisaldavad menetlused järgmist:

- kvaliteedikindlustuse protsessi objekti enesehinnang või samalaadne protseduur;
- välishindamine, mida viib läbi ekspertide rühm, kuhu on vajadusel kaasatud ka üliõpilane või üliõpilased ning ekspertkõlastused vastavalt asutuse otsusele;
- aruande avaldamine, kaasa arvatud otsused, soovitusel või teised ametlikud tulemused;
- järelkontroll, et hinnata kvaliteedikindlustuse protsessi objekti tegevust aruandes avaldatud soovitusel valgusel.

Suunised:

Asutused võivad üksikeesmärkide saavutamiseks välja töötada ja kasutada muid protsesse ja menetlusi.

Asutused peaksid pidevalt pöörama tähelepanu deklareeritud põhimõtetele ning tagama, et nõudeid täidetaks ja protsesse juhitaks professionaalselt, et järeldused ja otsused tehtaks järjekindlal viisil, kuigi otsuseid langetavad erinevad inimesed.

Asutustel, kes langetavad ametlikke kvaliteedikindlustuse alaseid otsuseid või kelle järeldustel on ametlik mõjuvõim, peaks olema apellatsioonimenetlus. Apellatsioonimenetluse olemuse ja vormi kindlaksmääramisel tuleks arvesse võtta asutuse põhikirja.

3.8 Aruandluse kord

Standard:

Asutustel peaks olema välja töötatud aruandluse kord.

Suunised:

Eeldatavalt sisaldab aruandluse kord järgmist:

1. Asutuse enda kvaliteedi tagamise poliitika, mis on avaldatud asutuse saidil;
2. Dokumentatsioon näitamaks, et:
  - asutuse tegevus kajastab tema missiooni ja kvaliteedikindlustuse sihte;
  - asutus rakendab väliseksperide töös huvide konflikti vaba mehhanismi;
  - asutusel on usaldusväärsed mehhanismid, mis tagavad alltöövõtjate tegevuse ja nende poolt ettevalmistatud materjali kvaliteedi, kui kvaliteedikindlustuse mõne elemendi või kogu protseduuri teostamiseks sõlmitakse allhankeleping;
  - oma arengu ja töö täiustamise toetamiseks on asutusel toimiv sisemise kvaliteedikindlustuse kord, mis kaasab sisemise tagasiside mehhanismi (st vahendid oma personalilt ja nõukogult/juhatuselt tagasiside kogumiseks); sisemine reageerimismehhanism (st vahendid sisemistele ja välistele parandusettepanekutele reageerimiseks); ja välise tagasiside mehhanism (st vahendid ekspertidelt ja hindamisel olnud kõrgkoolidelt tagasiside kogumiseks), et tulevikus oma tööd parandada.
3. Asutuse tegevuse kohustuslik perioodiline hindamine vähemalt iga viie aasta järel.

3 Kvaliteedikindlustusasutuste välisekspert hinnangu süsteem

Berliinis esitasid ministrid üleskutse “ENQA liikmetele koostöös EUA, EURASHE ja ESIBi liikmetega ... leida viis, kuidas tagada kvaliteedikindlustuse ja/või akrediteerimise asutuste või organite asjakohane välisekspert hinnangu süsteem”.

ENQA ja tema partnerid vastasid üleskutsesele mandaati laiendades, et asutuste välisekspert hinnangu süsteem peab lisaks välisekspert hinnangu protsessile arvesse võtma ka kvaliteedistandardeid, millele hindamine rajada. Ühine arvamus on, et kvaliteedikindlustusasutuste hindamist tuleks tõlgendada kui asutuste kvaliteedi selguse, nähtavuse ja võrdluse eesmärgi saavutamise vahendit.

Raport esitab ettepaneku luua Euroopa kõrghariduse välist kvaliteedikindlustust teostavate tunnustatud asutuste register. Ettepanek on peamiselt vastus ootustele, et peatselt kasvab kvaliteedikindlustusasutuste arv, kes soovivad tunnustatuse või akrediteerituse märgist kasu lõigata. Mujal on kogemus näidanud, et selliseid ettevõtteid on raske kontrollida, kuid Euroopal on ainulaadne võimalus selle uue turu juhtimiseks, mitte et kaitsta juba rajatud asutusi, vaid et kvaliteedikindlustusest saadav kasu ei väheneks mitteusaldusväärse tegevuse tõttu.

Ettepanekute väljatöötamisel on peamiselt silmas peetud Euroopa tingimusi ja nõudmisi. Samal ajal ollakse teadlikud, et samalaadsed kogemused ja protsessid arenevad rahvusvaheliselt. Seepärast analüüsitakse peatüki alguses raporti käesoleva osa ettevalmistamisel olulisi rahvusvahelisi kogemusi ja algatusi. Seejärel visandatakse kavandatav välisekspert hinnangu süsteem, mis põhineb lähimuspõhimõttel ja välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditel. Lõpuks esitatakse Euroopas tegutsevate välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste sobiv register. Registri koostamisel on oluline roll täita nii välisekspert hinnangul kui vastavusel Euroopa standarditele. Viimasena tehakse ettepanek luua Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorum.

Rahvusvaheline taust

Kõrghariduse kvaliteedikindlustuse dünaamilised arengud toimuvad ka väljaspool Euroopat. Järgnevalt kirjeldatakse organisatsioonide *International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)*, *International Association of University Presidents (IAUP)*, *Council for Higher Education Accreditation in the United States (CHEA)*, OECD ja UNESCO kogemusi ja algatusi. Nende organisatsioonide kvaliteedikindlustuse alane töö aitas raporti ettevalmistamisele oluliselt kaasa. Kuigi rahvusvahelised kogemused ei kajastu konkreetses soovitus, on alljärgnevalt esitatud rahvusvahelised elemendid seotud käesoleva peatüki soovitustega.

Välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste kvaliteedi ja hea tava kindlakstegemine on olnud rahvusvaheliselt päevakorral juba mitu aastat. 1999. aastal alustas INQAAHE arutelu välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste kvaliteedimärgi kohta, mille idee pärineb IAUP-lt, et kõrgkoolid teaksid, missugused asutused on kõlblikud välist kvaliteedikindlustust läbi viima. Kvaliteedimärgi idee leidis laialdast vastuseisu ning INQAAHE keskendus kvaliteedikindlustusasutuste hea tava kriteeriumide väljatöötamisele. Töö tulemusena valmis põhimõtete kogu, mis esitab hea tava ühisnimetajad, samas aga tunnustades asutuste rahvusvahelist mitmekesisust seoses nende eesmärkide ja ajaloolise-kultuurilise taustaga.

CHEA kvaliteedikindlustusasutuste välisekspert hinnangu alased soovitusel on nimetamisväärased. CHEA on valitsusväline asutus, mis tegutseb Ameerika Ühendriikide piirkondlike, spetsialiseeritud, riiklike ja professionaalsete akrediteerimisasutuste katusorganisatsioonina. CHEA tunnustust taotlevad akrediteerimisasutused peavad tõestama, et nad

vastavad CHEA tunnustamise standarditele. Eeldatakse, et akrediteerimisasutused tõstavad akadeemilist kvaliteeti, viivad läbi aruandekohustust, soodustavad tegevuse täiustamist, kasutavad asjakohaseid menetlusi, pidevalt hindavad ümber akrediteerimisalast tegevust ja neil on piisavad ressursid. CHEA nõuab, et liikmed läbiksid iga kuue aasta järel niinimetatud tunnustushindamise. CHEA käsitluses ja käesoleva raporti ettepanekutes on teatav sarnasus ja võrreldavus, näiteks perioodilise hindamise osas. Kuid raportis eelistatakse kindlat keskendumist asutuste kvaliteedikindlustusele.

Eraldi algatusena töötavad OECD ja UNESCO välja suuniseid piiriülese kõrghariduse kvaliteedi tagamiseks. OECD-UNESCO suunised valmivad 2005. aastal, kuid töö käigus on selgunud kontrast kõrghariduse rahvusvahelise reguleerimise vajaduse ja asjaolu vahel, et juba toimiv riiklik kvaliteedikindlustus sageli keskendub kodumaiste õppeasutuste töö kvaliteedi tagamisele. Seepärast tuleb olemasolevate kvaliteedikindlustussüsteemide raames töötada välja ka meetodika ja mehhanismid, mis hõlmaksid lisaks kodumaistele kõrghariduse pakkujatele ja õppekavadele ka välismaised kõrgkoolid ja õppekavad, et saada kõrghariduse rahvusvaheliseks muutumisest võimalikult suur kasu ja vähendada võimalikke kahjusid.

OECD-UNESCO kavandatavad suunised soovivad välist kvaliteedikindlustust teostavatel asutustel tegeleda ka välismaiste ja äriliste õppeasutustega/teenuse pakkujatega ning kaugõppe ja muude ebatraditsiooniliste õppevormidega. Suuniste ettevalmistavas protsessis mõeldakse, et välisõppeasutuste lisamine riiklike kvaliteedikindlustusasutuste töövaldkonda nõuab muudatuste tegemist riigi õigusaktides ja halduskorras.

Käesolev raport nõustub, et rahvusvaheliseks muutumine on kõrgkoolide kvaliteedikindlustuse protsessis oluline tegur. Kuigi peeti ennatlikuks lisada soovitus selle kohta välise kvaliteedikindlustuse Euroopa standarditesse, sisaldab soovituslik Euroopa register nii Euroopas tegutsevaid välisasutusi kui piiriülest tegutsevaid Euroopa asutusi.

Tuleb ka tunnistada, et Euroopa protsess vastab täielikult OECD-UNESCO soovitusele, et kvaliteedikindlustusasutused peaksid säilitama ja tugevdama olemasolevaid piirkondlikke ja rahvusvahelisi võrgustikke.

Asutuste perioodiline hindamine

Kõrghariduse kvaliteedikindlustus on Euroopas suhteliselt uus valdkond. Ent viimastel aastatel täheldatud huvi asutuse töö usaldusväärsuse tõstmise vastu, keskendudes asutuste enda sisemisele ja välisele kvaliteedikindlustusele, võib võtta kui asutuste küpsuse suurenemist. Hispaania linnas Sitges 2003. a veebruaris toimunud ENQA seminari teema oli asutuste kvaliteedikindlustus. Osalejad arutasid asutuste välishindamise kogemusi ning seminari üheks järeltuleks oli soovitus, et ENQA peaks tegema liikmesasutuste perioodilisi hindamisi. ENQA sai Berliini mandaadi, kui arutelu asutuste välishindamisest oli ENQAs juba alanud ning olnud grupi E4 koosolekute üheks teemaks.

Raport soovib, et iga Euroopa kvaliteedikindlustusasutus peaks vähemalt viie aasta järel läbi viima oma tegevuse hindamise või olema selleks esitatud. Tulemused tuleks dokumenteerida aruandes, mis näitab, mil määral asutus vastab välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele (vt III osa II peatükk).

Euroopa kõrgharidusruumis kõrghariduse välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste skeem on tulevikus kindlasti palju keerulisem. Seepärast on oluline asutuste kvaliteedi tagamise protsessi kaasata ka neid, kes ei ole ENQA liikmed. Veelgi tähtsam on anda väljaspool Euroopat tegutsevatele asutustele võimalus hinnata enda vastavust Euroopa soovituslikele standarditele. Seetõttu ei soovi ENQA oma soovitusel piirduda ainult riiklikult tunnustatud Euroopa asutustega ega ENQA praeguste või tulevaste liikmetega. Vastupidi, Euroopas tegutsevad välisasutused või Euroopa asutused, millel puudub riiklik tunnustus, peavad samuti saama võimaluse hinnata oma tegevuse vastavust Euroopa standarditele.

Perioodilise hindamise üldpõhimõtted oleksid järgmised:

- Bologna deklaratsioonile alla kirjutanud riigis rajatud ja riiklikult tunnustatud välist kvaliteedikindlustust teostavaid asutusi tuleks riiklikult hinnata, seega austades lähimuspõhimõtet, isegi kui asutused tegutsevad piiriülevalt. Kuid need riiklikult tunnustatud Euroopa asutused võivad valida riikliku hindamise asemel hoopis ENQA korraldatud hindamise. Asutuste hindamised peaksid sisaldama ka hinnangut asutuse vastavuse kohta välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele.
- Asutused, mis ei ole rajatud Bologna deklaratsioonile alla kirjutanud riigis ja nende riikide poolt tunnustatud, võivad omal algatusel taotleda hindamist välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele vastavuse kohta.
- Hindamised peaksid järgima protsessi, mis koosneb eneseanalüüsist, sõltumatust ekspertide kogust ja avaldatud aruandest.

Välishindamine algatakse tavaliselt riiklikul või asutuse tasandil. Seetõttu eeldatakse, et asutuste hindamine tuleneb riiklikest määrustest või asutuse sisemise kvaliteedikindlustuse korrast. Raport soovib eriliselt rõhutada lähimuspõhimõtte austamise tähtsust ning sellest johtuvalt tehakse ettepanek, et enda liikmete suhtes algatab ENQA asutuse hindamist ainult juhul, kui seda ei ole viie aasta jooksul teinud ei riik ega asutus ise. Kui asutus ei ole ENQA liige ja viie aasta jooksul ei ole riik ega asutus ise algatanud hindamist, vastutab hindamise algatamise eest Euroopa registri komitee (*European Register Committee*).

Kui hindamise algatajaks on riigi ametiasutus, võib eesmärk ilmselt olla üsna ulatuslik ning hindamisele kuulub ka näiteks, mil määral asutus täidab riigi mandaati. Käesoleva ettepaneku põhielement on siiski, et olenemata hindamise algatamise tasandist – riigi, asutuse või ENQA tasand – tuleb alati hinnata asutuse vastavust välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele. 2004. a novembris peetud koosolekul otsustas ENQA üldkogu, et ENQAsse kuulumise kriteeriumid peavad olema kooskõlas välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste jaoks kavandatud Euroopa standarditega. Seega asutuse hindamine ei selgita üksnes asutuse vastavust Euroopa standarditele, vaid ka ENQAsse kuulumise kriteeriumidele.

Lõpetuseks rõhutab raport, et hindamisele aitab oluliselt kaasa asjakohaste kogemuste ja oskustega rahvusvaheliste ekspertide kaasamine.

Periodilise hindamise järelkontroll on eelkõige riigi ametiasutuse või kvaliteedikindlustusasutuse omanike ja loomulikult asutuse enda vastutusel. ENQA osaleb järelkontrollis ainult liikmesasutuste puhul, kui on vaja kinnitada hindamise tulemusena saadud otsust asutuse vastavuse kohta Euroopa standarditele. Mittevastavuse tagajärjed esitatakse üksikasjalikult ENQA määrustes.

Raporti lisas esitatakse näide kvaliteedikindlustusasutuse välishindamise kohta.

Euroopas tegutsevate välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste register

Juba enne ministrite 2003. a Berliini kohtumist asus ENQA koostöös asjaomaste huvirühmadega välja töötama Euroopas tegutsevate või tegutsemist plaanivate avalik-õiguslike, era- ja temaatiliste kvaliteedikindlustusasutuste Euroopa registrit. Register vastaks kõrgkoolide ja valitsuste huvi välja selgitada Euroopas tegutsevad professionaalsed ja usaldusväärsed kvaliteedikindlustusasutused. Esmalt tuleneb see huvi väljaspool riiki omandatud akadeemiliste kraadide tunnustamise keerulisest valdkonnast. Tunnustamise kord kindlustuks, kui oleks selge, mil määral kvaliteedikindlustusasutuste enda kvaliteet on tagatud. Teiseks, kõrgkoolidel on parem võimalus taotleda kvaliteedikindlustust väljastpoolt riigi piire. Usaldusväärne register oleks kõrgkoolidele abiks professionaalsete kvaliteedikindlustusasutuste kindlakstegemisel.

Registri väärtuslikeim eelis oleks seega tema informatiivne väärtus kõrgkoolide ja teiste huvirühmade jaoks ning registrist võiks saada kasulik vahend kõrgkoolide välise kvaliteedikindlustuse arusaadavuse ja võrreldavuse saavutamiseks.

Register peab näitama sinna kantud asutuste vastavust välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele. Kuid tuleb rõhutada, et raport ei sea eesmärgiks soovitada registrit kui asutuste järjestamise vahendit.

Register peaks olema avatud igale Euroopas teenust pakkuva asutuse sooviavaldusele, kaasa arvatud asutused väljastpoolt Euroopat või piiriülevalt või rahvusvaheliselt tegutsevad asutused. Asutused paigutatakse registri erinevasse osasse sõltuvalt, kas välisekspert hinnangu süsteem toimib või mitte, kas nad vastavad välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele või mitte, ning kas nad tegutsevad ainult riigisiselt või ka piiriülevalt.

Registri võimalik ülesehitus oleks seega järgmine:

1. osa. Asutused, kus toimib välisekspert hinnangu süsteem, on jagatud järgmistesse kategooriatesse:

- Riiklikult tunnustatud Euroopa asutused, mida on hinnatud ja mis vastavad kõigile välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele.
- Riiklikult tunnustatud Euroopa asutused, mida on hinnatud ja kuid mis ei vasta kõigile välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele.
- Riiklikult tunnustamata Euroopa asutused ja Euroopas tegutsevad rahvusvahelised asutused, mida on hinnatud ja mis vastavad kõigile välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele.
- Riiklikult tunnustamata Euroopa asutused ja Euroopas tegutsevad rahvusvahelised asutused, mida on hinnatud, kuid mis ei vasta kõigile välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele.

2. osa. Asutused, mida ei ole hinnatud:

- Riiklikult tunnustatud ja riiklikult tunnustamata Euroopa asutused ning Euroopas tegutsevad rahvusvahelised asutused, mida ei ole hinnatud ning on registrisse kantud sooviavalduses esitatud teabe põhjal.

Skemaatiliselt oleks registri ülesehitus järgmine:

REGISTRI KAVANDATAV STRUKTUUR	Hinnatud		Hindamata
	Vastavad Euroopa standarditele	Ei vasta Euroopa standarditele	
Riiklikult tunnustatud Euroopa asutused	Siseriiklikult tegutsevad Piiriülevalt tegutsevad		
Riiklikult tunnustama Euroopa asutused			
Euroopas tegutsevad rahvusvahelised asutused			

Euroopa registrisse vastuvõtu üle otsustab Euroopa registri komitee. Ühe registrisse kandmise kriteeriumina kasutab komitee asutuse perioodilise hindamise käigus selgitatud vastavust välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele. Teised väljatöötatavad kriteeriumid peaksid arvestama kõrgharidussüsteemide mitmekesisust.

Tulevase komitee ülesehitus on lihtne ja ebabürokratlik ning komiteesse kuulub üheksa liiget, kelle nimetavad ametisse EURASHE, ESIB, EUA, ENQA ning Euroopa tööandjaid, ametiühinguid ja kutseorganisatsioone esindavad organisatsioonid ning neile lisaks kuuluvad komiteesse valitsuse esindajad. Liikmed tegutsevad üksikisikutena, mitte neid määranud organisatsiooni volitatud esindajana. Vähemalt kord poolaastas kohtuva komitee sekretariaadi ülesandeid täidab ENQA.

Euroopa registri komitee esimene ülesanne on registriomandi vormistamine.

Euroopa registri komitee teine lähim ülesanne on kehtestada sõltumatu ja usaldusväärne kaebuste esitamise süsteem, et kaitsta nende asutuste õigusi, kelle sooviavaldus on tagasi lükatud või kes ei nõustu oma asetusega registris. Kaebuste esitamise süsteem peaks kuuluma protokollile, mille komitee peatselt pärast tegutsemise algust peab välja töötama.

Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorum

Pärast 2001. aastal toimunud Praha kohtumist on grupp E4 – ENQA, EUA, ESIB ja EURASHE – kohtunud regulaarselt, et vahetada arvamusi Bologna protsessi ja Euroopa kõrghariduse kvaliteedi üle. 2003. aasta Berliini kohtumisest alates on grupi E4 koosolekute põhitähelepanu keskendunud ministrite esitatud kõrghariduse kvaliteedikindlustuse alase mandaadi täitmisele.

See koostöö Euroopa tasandil on osutunud konstruktiivseks. Neli organisatsiooni on kokku leppinud, et Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorum jätkab grupi E4 tööd. Foorumi asutamine tähendaks praktiliselt ENQA, EUA, ESIB ja EURASHE senise koostöö muutmist püsivamaks. Foorum tegutseks peamiselt kui Euroopa suuremate huvirühmade nõuandev kogu ning korraldus sarnaneks praegusega, kus neli asjaomast organisatsiooni finantseerib oma kulud ja osavõtu, ilma et oleks loodud uut haldusstruktuuri. Pikemas perspektiivis peaks foorum kaasama ka tööturu esindajaid.

4 Tulevikuväljavaated ja ülesanded

Raport sisaldab ettepanekuid ja soovitusi, mille on välja töötanud ja heaks kiitnud Euroopa olulisemad kõrghariduse kvaliteedikindlustuse huvirühmad. Juba raporti olemasolu tõendab ühise arusaama saavutamist valdkonnas, kus see võiks tundada erinevate huvide tõttu võimatu. Ettepanekud pakuvad üliõpilastele ja laiemale üldsusele suuremat selgust, kindlust ja teavet kõrghariduse valdkonna kohta. Kõrgkoolidele pakuvad need tunnustust ja usaldusväärset ning võimalust näidata oma pühendumist kvaliteedi tagamisele üha konkurentsitihedamas ja skeptilisemas keskkonnas. Kvaliteedikindlustusasutuste jaoks suurendavad ettepanekud nende töö kvaliteeti ja usaldusväärset ning liidavad neid edukamalt Euroopa laiemas kutsealases vennaskonnaga.

Ilma tõhusa rakendusstrateegiata jäävad ettepanekud vaid ettepanekuteks. Kui ministrid raporti heaks kiidavad, alustatakse viivitamatult ellu viima raporti võtmeelemente. Kvaliteedikindlustusasutuste registri loomist peaks alustatama 2005. aasta teisel poolel ning see peaks valmima 2006. aasta jooksul. ENQA on varunud lisaressursse, mida on vaja registri loomiseks. Pärast ministrite kohtumist alustab ENQA konkreetseid ettevalmistusi Euroopa registri komitee moodustamiseks. Komitee alustab tegevust registriomandi vormistamisega ja protokollil väljatöötamisega, mille jaoks eeltöö tegi ENQA 2005. aasta kevadel. Esimesed perioodilised hindamised peaksid toimuma 2005. aastal.

Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorumi töö käivitamine kuulub samuti esimeste algatuste hulka. Seega ministrite Bergenis kohtumise tulemused ja foorumi rajamine on 2005. aasta juunis ENQA ja tema E4 partnerite kohtumise peateemad. Samuti arutatakse tulevast koostööd teiste huvirühmadega, näiteks tööturu esindajatega. Enne järgmist üldkogu koosolekut 2005. aasta septembris kohtub ENQA teiste Euroopa kvaliteedikindlustuse võrgustikega.

Raporti teatud ettepanekute kiire elluviimise võimalus ei tähenda, et ka ülejäänud ülesandeid on kerge täita. Võtab aega, enne kui kõrgkoolid ja kvaliteedikindlustusasutused võtavad omaks sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse standardid, sest see sõltub ammu väljakujunenud ja tugeva kõrgharidussüsteemiga allakirjutanud riikide soovist muutuda ja areneda. Mõnele kõrgkoolile, eriti alles areneva kvaliteedikindlustuse traditsiooni korral või kus ei keskenduta üliõpilaste vajadustele ja nende ettevalmistamisele pääsuks tööturule, võib kavandatud sisemise kvaliteedikindlustuse standardite täitmine tunduda raske. Samamoodi ka välise kvaliteedikindlustuse ning välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste standardid eeldavad, et kõik osalised, eeskätt kvaliteedikindlustusasutused, uuriksid ennast tähelepanelikult ja hindaksid enda tegevust Euroopa ootuste taustal. Uus perioodilise hindamise kord keskendub hindamise õigeaegsusele. Üldist heakskiitu võib oodata alles siis, kui nähakse kasu, mis standardite vastuvõtmine tähendab.

Euroopa kõrgharidusruum põhineb individuaalsel riiklikul vastutusel kõrghariduse eest ning see tähendab autonoomiat välise kvaliteedikindlustuse küsimustes. Seetõttu ei saa raport olla ettekirjutav, vaid pakub soovitusi ja ettepanekuid professionaalide; kõrgkoolide asjatundjate, kaasa arvatud üliõpilaste; ministriumide ning kvaliteedikindlustusasutuste üksteise austuse vaimus. Mõni allakirjutanud riik võib soovida standardid ja hindamismenetlused lülitada oma õiguslikku või haldusalasesse raamistikku. Teised võivad enne seda vajada rohkem aega, et kaaluda muudatuste kasulikkust võrrelduna endise seisundiga. Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse nõuandefoorum peaks olema kasulik koht, kus uut mõtlemist, teiste süsteemide kogemust ning riikide kogemuste sarnasust ja erinevust arutada, õppida ja nende üle vaidelda.

Igatahes lähiaastatel peavad ENQA, tema E4 partnerid ja teised huvirühmad toime tulema märkimisväärse ja raske töökoormusega. Seepärast tuleb rõhutada, et käesoleva raporti valmimine ei ole sama, mis Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse Bologna sihi täitmine. Ees seisab töö, et ellu viia raporti soovitusid ja kindlustada kvaliteedikultuur nii kõrgkoolide kui kvaliteedikindlustusasutuste seas. Berliini mandaadiga alustatu vajab pidevat hoolt ja tagant lükkamist, et sellest saaks Euroopa kõrgharidusruumis hästi toimiv kvaliteedikindlustuse süsteem.

Nüüd on võimalik Euroopa kõrgharidusruum, mida iseloomustavad tugevad, autonoomsed ja tulemuslikud kõrgkoolid, terav taju kvaliteedi ja standardite tähtsuse suhtes, tõhusad välisekspert hinnangud, usaldusväärsed kvaliteedikindlustusasutused, korralik register ja suurem koostöö teiste huvirühmadega, näiteks tööandjatega, ning raportis esitatud ettepanekud on suur samm edasi, et muuta see kujutlus reaalsuseks.

Lisa:

Kvaliteedikindlustusasutuste perioodiline hindamine⁴ – teoreetiline mudel

Järgnev mudel on soovituslik kava välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuse väliseks hindamiseks. See on näide usaldusväärsest protsessist, kuidas kindlaks teha vastavust välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele. Siiski tuleb märkida, et mudel kannab juhendavat ja näitlikku eesmärki. Seepärast on mudel esitatud väga üksikasjalikult ning ilmselt detailsemana, kui konkreetseks väliseksperthinnanguks vajalik. Sellest järelduvalt ei tohiks mudelit võtta kui standardit. Mudelis on kasutatud terminit “evalveerimine”, kuid sama hästi sobiksid terminid “akrediteerimine” või “revideerimine”.

Protsess käsitleb järgmisi elemente:

- hindamise pädevuse ja protokollide täpne sõnastamine;
- ekspertide kogu nimetamine ja ametisse määramine;
- asutuse eneseanalüüs;
- külastus;
- aruandlus.

1 Pädevus

Pädevus peab kindlaks määrama hindamise sihid, mis puudutavad ametivõimude, huvirühmade ja asutuse enda perspektiive ja huvisid. Tuleb käsitleda kõiki asutuse ülesandeid ja toiminguid ning nii, et oleks ilmne, et midagi ei ole varjatud.

2 Eneseanalüüs

2.1 Asutuselt nõutav hindamise aluseks olev taustteave

Asjakohane taustteave on vajalik mõistmaks olukorda, milles asutus töötab. Eeldatakse järgmist teavet:

2.1.1 Lühülevaade riiklikust kõrgharidussüsteemist, kaasa arvatud:

- akadeemilise kraadi struktuur (**degree structure**);
- õppeasutuste struktuur;
- uute õppeainete, õppekavade ja kõrgkoolide avamise kord ja kaasatud osalised;
- muud kvaliteedikindlustuse menetlused;
- kõrgkoolide staatus valitsuse suhtes.

2.1.2 Asjaomase asutuse ja kõrghariduse hindamise lühiajalugu:

---

⁴ Lisa ülesehitus on lähedane hiljuti Põhjamaades kvaliteedikindlustusasutuste vastastikuse tunnustamise projekti käsiraamatus avaldatuga.

- missiooni kirjeldus;
- asutuse rajamine (valitsuse, kõrgkooli, teiste poolt);
- õigusliku raamistiku kirjeldus ja muud asutust puudutavad ametlikud eeskirjad (nt parlamendi seadused, ministri käskkirjad või seadlused);
- asutuse raha asutuse rajamine (valitsuse, kõrgkooli, teiste poolt);stamine;
- kellel on õigus evalveerimisi alustada;
- asutuse sisemine korraldus, kaasa arvatud juhatuse/nõukogu ametisse määramise kord ja koosseis;
- asutuse muud kohustused peale kõrghariduse hindamise;
- asutuse rahvusvaheline tegevus, kaasa arvatud ametlikud lepingud ja muu tegevus, nt osalus konverentsidel, seminaridel ja personali vahetus;
- asutuse roll hindamiste järelkontrollis: tagajärjed ja mõjutusvahendid.

2.2 Asutuse teostatav väline kvaliteedikindlustus

Tuleks tõendada, et asutus regulaarselt teostab kõrgkoolide või õppekavade välist kvaliteedi-hindamist. Kvaliteedikindlustus peaks sisaldama evalveerimist, akrediteerimist, revideerimist, auditeerimist või hindamist ning need kuuluvad asutuse põhifunktsioonide hulka.

Sõna “regulaarselt” tähendab, et hindamised plaanitakse süsteemse korra alusel ja et viimase kahe aasta jooksul on teostatud mitu kvaliteedihindamist.

Tõendusmaterjal peab sisaldama järgmist:

- asutuse metoodika kirjeldus;
- arvestus teostatud kvaliteedihindamiste ja hinnatud üksuste kohta.

2.3 Asutuse kasutatav evalveerimismeetod

2.3.1 Taustteave

Aruanne evalveerimise ja muude põhiküsimuste plaanimise kohta aitab kindlaks teha, kas asutuse töö aluseks on selge metoodika.

Aruanne peaks sisaldama järgmist:

- evalveeritavate asutustega teabevahetuse ja suhtlemise kord;
- asutuse strateegia üliõpilaste osalemiseks;
- üksikhindamise pädevuse kehtestamisega/plaani koostamisega seotud menetlused;
- evalveerimise alused (eelnevalt määratletud kriteeriumid, ametlikud dokumendid, ainevõrdlused (subject benchmarks), kutsestandardid, hinnatava õppeasutuse sätestatud eesmärgid);
- mil määral metoodikat kohandatakse konkreetse hindamise jaoks.

2.3.2 Metoodika

Aruanne tõendamaks, et asutuse töömetoodika on määratletud ja avalik ning et hindamistulemused on avalikud.

Metoodika sisaldab:

- evalveerimisobjekti eneseanalüüsi või võrdväärset menetlust;
- välist evalverimist ekspertide poolt ja külastusi, nagu asutus otsustab;
- aruande avaldamist.

Asutus võib välja töötada ja kasutada ka muud konkreetsele eesmärgile vastavat metoodikat.

Asutuse otsused ja aruanded lähtuvad ühesugustest põhimõtetest ja nõudmistest, isegi kui otsuseid langetavad erinevad inimesed.

Kui asutus langetab evalveerimisotsuseid, peab olema ka kaebuste esitamise süsteem. Metoodika vastab asutuse vajadustele.

Kui asutus annab soovitusi ja/või langetab tingimuslikke otsuseid, on asutusel tulemuste kontrollimiseks järelkontrollimenetlus.

2.3.3 Aruanne eksperdirühma rolli kohta

Aruanne eksperdirühma rolli kohta peaks sisaldama järgmist:

- ekspertide nimetamise ja ametisse määramise kord, kaasa arvatud rahvusvaheliste ekspertide ja huvirühmade esindajate, nt tööandjad ja üliõpilased, kasutamise kriteeriumid;
- ekspertide teavitamise ja koolitamise meetodid;
- ekspertide koosolekud: arv, ulatus ja ajakava võrrelduna kogu evalveerimisprotsessiga;
- tööjaotus asutuse ja ekspertide vahel;
- asutuse personali roll evalveerimistes;
- evalveerimise eest vastutava(te) asutuse töötaja(te) kindlaksmääramine ja ametisse nimetamine.

2.3.4 Dokumentatsioon

Et kindlaks teha asutuse eneseanalüüsi ja külastusega seotud menetlusi, on vaja aruandeid asutuse dokumentatsiooni kogumise korrast:

2.3.4.1 Aruanne eneseanalüüsiiga seotud menetluste kohta

Aruanne peaks sisaldama järgmist:

- asutuse poolt antav juhiste sisu üksikasjalik esitus;
- asutuse poolt antav menetlusnõuanne;
- nõuded eneseanalüüsi rühma koosseisu kohta, kaasa arvatud üliõpilaste osa;
- eneseanalüüsi rühma koolitus/teavitamine;
- eneseanalüüsi teostamiseks võimalik aeg.

2.3.4.2 Aruanne külastusega seotud menetluste kohta

Aruanne peaks sisaldama järgmist:

- küsimustikud/vestluste kavandid;
- osavõtjate/informeerijate valiku põhimõtted (kategooriad ja üksikosavõtjad);
- külastuse kestuse määramise põhimõtted;
- koosolekute arv ja nende suhteline kestus;
- koosolekute dokumentatsioon (sisemine/väline, protokollid, salvestused jm);
- eksperdirühma töömeetodid.

2.3.4.3 Evalveerimise aruanded

Dokumentatsioonis peaks aruannete kohta sisalduma järgmine teave:

- aruande eesmärk;
- aruande koostajad (asutuse personal või eksperdid);
- aruande vorm (kava ja pikkus);

- aruande sisu (dokumenteerimine või ainult analüüs/soovitused);
- aruande projektile evalveerimisosalistelt tagasiside saamise põhimõtted;
- avaldamise kord ja poliitika (nt massiteabevahendite kasutamine);
- vahetu järelkontroll (nt seminarid ja konverentsid);
- pikemaajaline järelkontroll (nt järelhindamine või -külastus).

2.3.5 Kaebuste esitamise süsteem

Asutus dokumenteerib oma otsuste vastu kaebuste esitamise meetodi ja kuidas seda metoodikat kohaldatakse asutuse vajadustele. Dokumentidest peaks selguma, kuivõrd kaebuste esitamise süsteem põhineb arutelul, mis võimaldab evalveerimise objektidel hindamistulemusi kommenteerida ja nende kohta küsimusi esitada.

Lühidalt, asutus peab tõendama, et kaebuste esitamise süsteem võimaldab evalveerimise objektidel avaldada arvamust evalveerimise tulemuste kohta.

2.4 Lisadokumentatsioon

Lisadokumentatsioon peaks andma ülevaate uurimuste, statistilise materjali või muude eelnevalt nimetatud dokumentide kohta. Materjal peaks olema avalik.

2.5 Asutuste kvaliteedisüsteemi menetlused

Asutus peab dokumenteerima, et on olemas sisemise kvaliteedikindlustuse mehhanismid, mis on kooskõlas välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standardites nõutuga.

2.6 Viimased mõtted **Final reflections**

Et selgitada asutuse võimet kohaneda uute nõudmistega ja arengutega ning pidevalt oma tegevust parandada, kasutades kindlat ja usaldusväärset metoodilist raamistikku ja haldusmudelit, on vaja analüüsida asutuse tugevate ja nõrkade külgede, võimaluste ja ohtude kohta.

3 Välishindamiskomisjoni suunised

Suunised kirjeldavad ootusi hindamiskomisjonile. Need sisaldavad juhtnõore järgmiste tegevuste kohta:

- komisjoni ametisse määramine ja üldine korraldus;
- külastus;
- aruande koostamine.

Nagu eelnevalt kirjeldatud, peab hinnatav kvaliteedikindlustusasutus esitama eneseanalüüsi aruande vastavalt antud juhiste. Eneseanalüüsi aruanne tuleb saata hindamiskomisjonile vähemalt üks kuu enne külastust.

3.1 Hindamiskomisjoni ametisse määramine

Käesolev osa käsitleb hindamist teostavate ekspertide määramist.

Ekspertirühma peaksid kuuluma järgmised eksperdid:

- üks või kaks kvaliteedikindlustuse eksperti (rahvusvaheline);
- kõrgkooli esindaja (riigisisene);
- üliõpilane (riigisisene);

- huvirühma esindaja (nt tööandja, riigisisene).

Üks ekspert tuleks valida hindamiskomisjoni esimeheks.

Soovitav on, et komisjoni juurde arvataks ka asutusest sõltumatu isik, kes tegutseks sekretärina.

Eksperte võivad nimetada kvaliteedikindlustusasutused, huvirühmad või kohalikud ametivõimud, kuid hindamise usaldusväärsuse huvides on oluline, et ekspertide ametisse määramise ülesanne antaks kolmandale osapoolle. Kolmas osapool võib olla näiteks ENQA või kvaliteedikindlustusasutus, mis ei ole seotud antud protsessiga. Ekspertide tunnustamise aluseks peaks olema nende sõltumatuse deklaratsioon. Kuid hinnataval asutusel peaks olema võimalus komisjoni lõpliku koosseisu kohta arvamust avaldada.

3.2 Külustus

Külustuse kava peaks olema kättesaadav ja see võiks olla järgmine:

Külustuse kestuseks soovitatakse kaks kuni kolm päeva, kaasa arvatud ettevalmistus ja järelkontroll, sõltuvalt hindamiskomisjoni varasematest teadmistest asutuse kohta. Külustusele eelneval päeval komisjon kohtub ja lepib kokku külustuse oluliste teemade suhtes. Külustuse eesmärk on eneseanalüüsi paikapidavuse kontrollimine. Vestluste juhendit koostades peaks seda silmas pidama.

Külustus võiks sisaldada eraldi kohtumisi asutuse nõukogu, juhtkonna, personali, ekspertide, omanike/peamiste huvirühmade esindajatega, asutuse poolt evalveeritud kõrgkooli juhtkonna esindajatega ning eneseanalüüsi komisjoni liikmetega.

3.3 Aruande ettevalmistamine

Lisaks üldiste volituste täitmisele peab aruanne keskenduma asutuse vastavusele välist kvaliteedikindlustust teostavate asutuste Euroopa standarditele ning välja tooma võimalused tegevuse parandamiseks ja andma sellekohased soovitused.

Pärast külustust koostab hindamiskomisjon sekretäri abiga aruande. Lõppversioon tuleks faktiliste vigade selgitamiseks saata hinnatavale asutusele.

ENQA (Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Euroopa Assotsiatsioon; *European Association for Quality Assurance in Higher Education* endine Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Euroopa Võrgustik *European Network for Quality Assurance in Higher Education*)

EUA (Euroopa Ülikoolide Assotsiatsioon; *European University Association*)

EURASHE (Euroopa Kõghariduslike Institutsioonide Assotsiatsioon; *European Association of Institutions in Higher Education*)

ESIB (Euroopa Üliõpilasühenduste Liit; *National Unions of Students in Europe*)

ECA (Euroopa Akrediteerimiskonsortsiumi; *European Consortium for Accreditation*)

CEE Network (Kvaliteeditagamise Agentuuride Kesk- ja Ida-Euroopa Võrgustik; *Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies*)

NOQA (Kõrghariduse Kvaliteedikindlustamise Põhjamaade Võrgustik; *Nordic Quality Assurance Network in Higher Education*)

International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE)

International Association of University Presidents (IAUP)

Council for Higher Education Accreditation in the United States (CHEA)